

**Cursus theologici iuxta scholasticam huius temporis
Societatis Jesu methodum tomus ...**

Amico, Francesco

Duaci, 1640

XIX. An scientia diuina repræsentet infinita categorematicè?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82000](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-82000)

de potentia, quæ si fundatur immediatè in ipsa substantia agentis, vti fundatur potentia diuina, sublata possibilitate effectus, manere poterit quoad totam suam intrinsecam perfectionem propter constitutionem ipsius naturæ agentis.

326. DICES. Sublata possilitate creaturum, Deus non posceret illas vitaliter intra se exprimere: ergo nulla careret perfectione debita. Resp. Transeat totum: nego tamen in ea hypothesi futurum Deum cum ijs omnibus perfectionibus, cum quibus nunc est. Quemadmodum si ponatur Deus ex hypothesi ad intra non productivus, non posceret personarum Trinitatem: quia tamen carere, esset aliqua intrinseca perfectione carere: ac proinde alterius perfectionis futurus esset Deus tunc, atque est nunc.

327. Ex his respondetur ad omnes instantias in quarta obiectione allatas. Ad primam negandum est, totam perfectionem scientiæ desumitur ex motu formalis & obiecto primario, sed etiam ex obiecto materiali & termino secundario. Nam licet specificatio scientiæ desumatur ex motu formalis & obiecto primario, indiuiduatio tamen desumitur etiam ex obiecto materiali & termino secundario. Ratio est, quia scientia non solum exprimit intentionaliter intra intellectum cognoscentis obiectum formale & primarium, sed etiam quocunque materiale & secundarium: ac proinde non tantum intrinsecam suam perfectionem desumit ex obiecto formalis & primario, sed etiam ex materiali & secundario; quamvis ex illo desumat speciem, ex hoc indiuiduationem tantum.

328. Ad secundam negatur Antecedens: nam in obiecto futuro nihil remanet intentionaliter exprimendum, quod non supponatur intentionaliter expressum per cognitionem de eodem obiecto vt possibili, vti supra ostensum est. At in creaturis possibilibus est aliquid intentionaliter exprimendum, quod non supponitur intentionaliter expressum per solam cognitionem diuinæ essentie, nempe proprium esse naturale creaturarum, quod in diuina essentia formaliter non continetur.

329. Ad tertiam negatur sequela: nam licet cognitioni creaturarum sit perfectio intrinseca Dei, illam tamen Deus à creaturis non emendat, sed habet à se, ex eo quod est species intelligibilis earum. Vnde sicut ex eo quod est species intelligibilis impressa creaturarum, qua careret, implicantibus creaturis, non dicitur dependere à creaturis: ita ex eo quod sit species expressa earundem, qua careret, implicantibus creaturis, non dicitur dependere à creaturis: quod huiusmodi perfectionem non desumit à creaturis, sed habet ex se.

SECTIO XIX.

An scientia diuina representet infinita categorematica?

330. Ræsens quæstio intelligitur de obiectis secundarijs, tam possilibus, quam futuris, an ea in mente diuina sint infinita categorematicæ, an syncategorematice. Et sane absque vila controvertia inter nos Scholasticos est, quæ Deus à se distincta cognoscit, esse infinita, ac sine certo termino, contra quosdam antiquos Philosophos, qui asserebant, quæ Deus cognoscit, esse finita, eo quod infinitum vt infinitum cognoscibile non est. Cuius erroris suis videatur Aristoteles, qui primo Physicorum textu 35. & 2. Metaph. in fine, ait, infinitum vt infinitum esse ignotum.

331. Verum prædictos Philosophos haec vñica ratione confutat Augustinus 12. de Civitate cap. 18. Omnes numeri sunt infiniti: omnes numeros cognoscit Deus: cognoscit igitur Deus infinita. Maiorem probat Augustinus: quoniam quocunque numero dato semper dabilis est aliis & aliis in infinitum sine fine: ergo numeri sunt infiniti. Minorem à nemine ait negari posse, nisi à dementissimo: quam ratione, & autoritate confirmat: Ratione, quia cùm non sit affigilabilis certus numerus, ultra quem increatus intellectus non se extendat, dicendum est, illum ad omnes possibiles numeros se extendere: Authoritate, quoniam, vt canitur in Psalmo 146. Sapientia eius non est numerus, infinitas itaque numeri, vt ipsem citato loco infert, quamvis infinitorum numerorum nullus sit numerus, non est tamen incomprehensibilis ei, cuius intelligentia non est numerus. Cuius ratiocinationis vis in eo sita est: quod sicut scientia diuina in cognoscendo est simpliciter infinita: ita nullus est numerus possibilis, quem ipsa actu non cognoscat: alioquin si esset aliquis numerus, vel multitudo numerorum possibilis, quam scientia diuina actu non cognosceret, non esset infinita simpliciter, quippe cùm non haberet eam perfectionem, quæ ad cognoscendum ulteriore numerum necessaria foret.

332. Quoniam vero ijdem Philosophi, vt de Aristotele certū est, putabant, mundum producere esse ab æterno, ne cogentur concedere, Deum per eternitatem a parte ante producisse infinita, quæ ipsem Deus non cognoscet, finixerunt, vt ibidem 17. cap. notauit Augustinus, Deum semper eadem repetendo, quæ antea produxerat, reproduxit. Quoniam si non eadem, inquietabat, repellantur, non possunt infinita diversitate variata vila eius scientia, vel præscientia comprehendendi. Non procul ab hoc errore fuerunt Wicelius, & Ioannes Hus, qui vt in Concilio Constantiensis sectione 15. refertur, inter alia falsa dogmata, quæ docebant, vnum erat hoc: Non potest Deus mundum maiorare vel

Augustin.

Augustin.

Augustin.

Wicelius.

Ioan. Hus.

mino-

minorare: sed animas usque ad certum numerum creare & non ultra.

333. Vterque error hoc vnicō argumen-
to euincitur. Potentia Dei ad extra pro-
ductiua pro termino habet, quicquid non
implicat. Non implicat plures & plures
creatūrā tam numero, quām speciediuerſæ
in infinitū producibiles: ergo ad omnes illas
se extēndit potentia Dei: ergo non tantū
ad finitas. Minor constat, cūm nulla ha-
dēnus allata sit, nec afferri possit impli-
cantia, cur nequeant plures & plures nu-
mero ac specie distīcta creatūrā in infinitū
producī. Maior probatur: nam poten-
tia Dei ad extra productiua immediatē funda-
tur in ipsa essentia increata Dei, quā vti
nullum habet in essendo līmitem, ita nullum
in producendo terminum.

334. Confirmatur. Tot sunt creatūrā
producibiles quoū sunt exempliabiles ab es-
tentia diuinā: atqui hā sunt sine termino infi-
nitā: ergo infinitā sunt creatūrā ad Deo pro-
ducibiles. Maior claret, cūm omnes creatūrā
sint quādam participationes & imitatio-
nes diuini esse, sicut omnis effectus est quā-
dam participatio & imitatio suā causā: er-
go tot sunt creatūrā producibiles, quoū par-
ticipare & imitari possunt essentiam diuina-
m. Minor probatur: nam participabilitas
& exemplabilitas creatūrā fundatur in ip-
so esse diuino: ergo si ipsum est infinitū &
illimitatum, etiam creatūra ab ipso parti-
cipabiles & exemplabiles erunt sine termino
infinitā. Nam eō vñque diuina essentia
participari, atque exemplari potest à crea-
tūris, quousque ipsius perfectio non exau-
ritur. Atqui à nulla creatura, aut multitudine
creatūrā exauribilis est increata perfec-
tio diuina essentia, cūm omnis creatura,
multitudo que creatūrā infinitē distet ab
increata & infinita essentia Dei: ergo

335. Sola igitur inter Catholicos contro-
verha est: An quā Deus cognoscit, sint infinita
categorematīcē, an syncategorematīcē. Du-
randus in primo distinctione 39.q.2. per to-
tam, & Marsilius dist. 38.art.3. contendunt,
creatūrā tam possibiles, quām in tota æterni-
tate futuras, esse infinitas tantū syncate-
gorematīcē. Quibus assentient Suarez teriiā
parte disp. 26. scđ. vltima, Valētia prima par-
te disp. 1. q. 14. puncō sexto, Tanetus disp.
2. q. 2. dubio 4. assertionē 6. alijque recentio-
res. Potissimum huius sententiae fundamen-
tum est: quoniam Deus non cognoscit crea-
tūras, nisi quatenus sunt ad existendum possi-
biles. Atqui non sunt ad existendum possi-
biles, nisi infinitā syncategorematīcē: ergo non
cognoscit Deus creatūras, nisi infinitas syn-
categorematīcē. Minor supponit, cūm nec
ex possibilibus existere possint actū infinitā,
sed semper finitā in infinitū, nec ex futuris
per totam æternitatem extitūris aliquando
existant, vel existere possint infinitē actū, sed
semper finitā in infinitū. Maior probatur:
quoniam vt cognitio sit vera debet confor-
mari & adæquari suo obiecto: ergo si obie-

ctum est infinitū syncategorematīcē, né-
quit à Deo cognosci ut infinitū categore-
matīcē: alioqui diuina cognitio non con-
formaretur suo obiecto.

336. Contra verò Richardus in primo di-
stincti. 36.art.2.q.5. Molina, Bannez prima par-
te q. 14.art. 12. Vasq. disp. 63. Arrubal disp.
37. cap. 2. Ruiz de scientia Dei disp. 20. sect.
3. Alarcon tract. 2. de scientia Dei, disp. 3. cap.
3. alijque recentiores putant, quā Deus co-
gnoscit Scientia simplicis intelligentiæ & vi-
tioniæ, esse infinita categorematīcē. Cui sen-
tentia plurimum fauent Bonaventura in pri-
mo dist. 35.q.5. & distinct. 39.arti. 1. q. 3. S.
Tho. prima parte q. 14.art. 12. primo contra
gentes cap. 69 & q. 2. de veritate arti. 9. Ca-
ictian & Ferrariensis locis præcitatis, qui
absolutè docent, Deum cognoscere actu in-
finita, esto non sint possibilia, aut futura, nisi
finita in infinitū.

337. Pro explicatione notandum, hanc
difficultatem non solum premere eos, qui vt
impossibile negant omne infinitū categore-
matīcē producibile extra Deum, sed etiam
qui illud concedunt. Nā esto illud concedant
in ipsis creatūris possibilibus, proinde circa
illas nullam habeant difficultatem conceden-
di infinita categorematīcē in mente diuina,
vt illa concedunt existere posse extra Deum.
Adhuc tamen manet difficultas ab omnibus
soluenda tum de effēctibus æternū futuri,
tum de partibus continuū in infinitū diuini-
bilis. Nam nec beatorum, ac damnatorum
cogitationes per totam æternitatem futuræ,
nec diuisiones continuū possunt esse actū &
categorematīcē infinita, sed semper finitā in
infinitū. De his igitur restat difficultas ab
Authoribus vñiusque sententia soluenda,
An cogitationes æternū futuræ, diuisiones
que continuū sint categorematīcē an syn-
categorematīcē infinita in mente diuina. Pro
cuius difficilis ac molestè controuersiā solu-
tione,

338. Dicendum est, omnia, quā in se ipsis, &
secundū realem existentiam sunt infinita
tantū syncategorematīcē, in mente diuina
esse infinita categorematīcē. Ratio assertio-
nis desumenda est ex natura ipsa infiniti
categorematīcē & syncategorematīcē, quam
cum Aristotele 3. Physicorum admittunt om-
nes Philosophi ac Theologi. Est autem infinitū
syncategorematīcē, quod nūquam est
totum simul actū, sed partim actū, partim po-
tentia, ita vt quod actū simul est, semper finitū
est, quod autem in potentia est, infinitū est ac sine termino. Ut quotcunque
cogitationes in ipsa æternitate existentes, sem-
per sunt finitā: contrā verò quā remanent
per totam æternitatem futuræ, infinitā sunt
& absque termino. Item quotcunque diuisiones
continui assignantur, semper actū sunt fi-
nitā, quā verò remanent assignabiles, semper
sunt potentia infinita. Infinitū autem catego-
rematīcē est illud, quod totum simul actū
est, & in eo quod infinitū est, termino ac
fine caret.

Richard.
Molina.
Bannez.
Arrubal.
Ruiz.
Alarcon.

Bonav.
S.Thomas.

Caietan.
Ferrarien.

Aristot.

Durandus

Valentia.
Suarez.
Tanetus.

339. Hac

339. Hac igitur vtriusque infiniti definitione posita, evidenter probatur nostra assertio. Nam quæ in se ipsis secundum realem existentiam sive possibilem, sive futuram, sunt tantum potentia infinita, in mente diuina sunt omnia actu simul cognita & expressa: ergo quæ in se ipsis, & secundum realē existentiam sunt infinita syncategorematice & in potentia, in mente diuina sunt infinita categorematicè & actu. Antecedens patet: nam licet quod ad ipsam realem existentiam nunquam tota multitudine cogitationum æternū futurū, ac diuinationum continui possit esse actu re ipsa posita extra omnem potentialitatem, cum nequeant existere tot, quin plures & plures sine fine cogitationes, & continui diuisiones: eadem tamen & tam cogitationum, & diuisionum multitudine tota simul comprehenditur & concluditur intra cognitionem diuinam, ut nulla maneat non actu à Deo cognita, sed potentia cognoscibilis. Consequentia verò evidenter deducitur ex definitione infiniti categorematici, cuius quidditas est, ut actu simul totum positum sit absque fine & termino. Atqui in mente diuina omnes cogitationes æternū futuræ, omnesque continui diuisiones actu simul omnes posita sunt secundum esse intentionale & intelligibile absque ullo termino & fine, cum singulæ & omnesque actu cognitæ à Deo sint. Igitur in mente diuina sunt actu & categorematicè infinitæ.

340. Confirmatur primò: nam quæ in mente diuina obiectiuè existunt, non sunt finiti, nec infinita syncategorematice: ergo infinita categorematicè. Consequentia constat ab adæquata partium enumeratione. Antecedens quoad primam partem per se patet: alioqui noui cognosceret Deus infinita, sed finita, contra ea, quæ suprà demonstrata sunt. Quoad secundam verò partem probatur. Quoniam quæ obiectiuè sunt in mente diuina, nullam habent admittam potentialitatem sed omnia in esse intelligibili sunt actu posita & expressa: ergo non possunt esse infinita syncategorematice, cuius essentia est, ut nunquam sint actu simul omnia posita; sed semper supersint alia & alia sine termino ponenda, quæ autem obiectiuè in mente diuina sunt, omnia simul sunt actu cognita ac vitaliter expressa, nec supersunt alia & alia regnoscenda atque exprimenda.

341. Confirmatur 2. Si omnia ea, quæ actu simul obiectiuè existunt in mente diuina secundum esse intentionale, existent actu simul subiectiuè secundum esse naturale, essent infinita categorematicè: ergo etiam ut obiectiuè existunt in mente diuina secundum esse intentionale, sunt infinita categorematicè. Antecedens concedunt Aduersarij. Consequentia probatur: nam ideo si omnia actu simul existentes in se secundum esse naturale, essent infinita categorematicè, & non syncategorematice, quia se-

cundum esse naturale essent actu omnia simul absque termino. Atqui in mente diuina secundum esse intentionale sunt omnia actu simul absque termino: ergo etiam in mente diuina secundum esse intentionale sunt infinita categorematicè, & non syncategorematice.

342. Confirmatur 3. Conuellendo potissimum fundamētum aduersariorum: nam ideo ipsi dicunt, quæ Deus cognoscit, esse infinita syncategorematice, quia non potest Deus alter res cognoscere, quam res ipsæ possibiles sunt: non sunt autem res possibiles, nisi infinitæ syncategorematice: nequeunt igitur à Deo cognosci infinitæ categorematicè, alioqui diuina cognitione destrueret suum obiectum, alter illud repræsentando, atque est in se. Conuellitur autem hoc fundamentum per distinctionem Minoris propositionis: Non sunt res possibiles nisi infinitæ syncategorematice quoad realem existentiam & in se ipsis, & verum est: non sunt possibiles nisi infinitæ syncategorematice quoad existentiam intentionalem & obiectuam in mente diuina, & falsum est. Et ne videamus petere principiū, huius rei rationem assignamus: quoniam alter res sunt in mente diuina, ac esse possunt in se ipsis: nec propterea diuina cognitione aliter eas repræsentat, atque ipsæ repræsentabiles sunt: possunt igitur in mente diuina esse infinitæ syncategorematice, esto in se ipsis categorematicè infinitæ esse non possint. Maior constat: quoniam in diuina mente res sunt opnes simul actu, & nullo modo in potentia secundum esse intentionale & obiectuum, cum secundum esse intentionale & obiectuum omnes sint expressæ & repræsentatae, nullaque remaneat exprimenda & repræsentanda: Igitur in mente diuina possunt esse infinita categorematicè, esto in se ipsis secundum existentiam realem infinitæ categorematicè esse nequeant. Consequentia probatur: quoniam secundum hanc intentionalem obiectuam existentiam nullam retinent potentialitatem ad ulteriore intentionalem existentiam obiectuam, cum secundum hanc sint omnes actu simul praesentes diuinae menti: igitur secundum hanc intentionalem obiectuam existentiam non possunt esse infinitæ syncategorematice, cum hanc infinitas essentialiter includat potentialitatem ad ulteriore terminum nondum actu positum, sed ponendum.

343. Confirmatur. Etenim non solum in hoc itatu obiectuo & intentionali, sed in quoconque alio res deparentur à potentiaitate ad ulteriore terminum, erunt infinitæ categorematicè. Sic omnes cogitationes æternū futuræ in ratione futuri sunt infinitæ categorematicè: quoniam in ratione futuri nullam dicunt potentialitatem ad ulteriore terminum futurum, cum in ratione futuri accipiantur omnes simul collectiuè, nulla exclusa, esto in ratione actualis existentiæ nequeant esse nisi infinitæ syncategorematice, quoniam ut in esse

et futuri sunt omnes simul, exclusa omni potentialitate ad ulteriorem terminum futurum necesse non est, ut omnes simul aliquando extiterint vel extitunt sint, sed sufficit ut nulla sit, quae non sit extitura. Sic omnes partes continui consideratae in esse diuisibili, non autem in esse actualis diuisioonis, sunt categorematicè infinitæ; quia in esse diuisibili sumuntur collectiū omnes absque termino ad ulteriorem diuisibilitatem. Sic creature possibilis in ratione possibilis sunt infinitæ categorematicè, quia secundum esse possibile accipiunt omnes collectiū, exclusa omni potentialitate ad ulteriorem creaturam possibilem: alioqui si ultra totam collectionem omnium creaturarum possibilium adhuc remanerent aliæ ulterius possibles, non fuisset sumpta tota collectio creaturarum possibilium contra suppositum. Ergo potiori ratione omnes creature in mente diuina expressæ & comprehensa sunt actu infinitæ categorematicè, cum in eo statu nullam dicant potentialitatem ad ulteriorem existentiam intentionalem obiectiuam.

344. Quod autem ex hoc, quod quæ in se secundum existentiam realem sunt infinitæ syncategorematicè, à scientia diuina represententur infinita categorematicè, non sequatur, Deum aliter cognoscere, atque in se cognoscibiles sunt, sic demonstro. Nam hoc non prouenit ex eo, quod Deus aliter cognoscat res, quam in se sunt, cum illas cognoscat & in sua cognitione exprimat cum essentiali potentialitate, quam dicunt ad ulteriorem & ulteriorem existentiam realem; sed ex eo quod omnes creature cum sua essentiali potentialitate quam haberet ad ulteriorem & ulteriorem existentiam realem actu simul sua cognitione comprehendat atque exprimat. Quo fit, ut quamvis in obiecto representato includatur potentialitas ad ulteriorem & ulteriorem existentiam realem accipiemad: quia tamen totum obiectum cum sua potentialitate actu simul exprimitur & representatur diuinæ menti, in ratione representati non sit infinitum syncategorematicè, cum in ratione representati actu exprimatur totum obiectum, eiusque potentialitas, quam per ordinem ad suam realem existentiam importat.

345. Quæ ratio ut clarius percipiatur, distinguendum est duplex esse creaturarum futurorum, vel possibiliuum. Alterum, quod ipsæ habituæ sunt in se, vel habere possunt extra Deum. Alterum, quod habent in ipso Deo, in quo obiectiuē existunt intentionaliter expressæ. Quoad hoc secundum esse sunt categorematicè infinitæ: quia quoad hoc esse, sunt omnes simul actu in diuina mente expressæ absque termino & potentialitate ad ulteriorem existentiam obiectiuam. Quoad primum vero esse, adhuc bifariam considerari possunt, vel ut actu simul omnes terminant diuinam cognitionem, vel ut in se ipsis extituræ sunt, aut existere possunt. Primo

modo consideratae adhuc sunt infinitæ categorematicè, quia actu simul omnes terminant diuinam cognitionem, nec in ratione terminandi diuinam cognitionem ullam retinent potentialitatem. Consideratae autem secundo modo sunt infinitæ syncategorematicè, quia ut sic includunt potentialitatem ad ulteriorem & ulteriorem existentiam realem nunquam totam in actu redigendam. Quo fit ut nec Deus aliter cognoscat creature, quam ipsæ cognoscibiles sunt, cum eas cognoscat & ibi representet cum ea potentialitate, quam ipse essentialiter important, & nihilominus ille actu omnes simul à Deo cognitæ sint infinitæ categorematicè: quia nimis ipsum etiam potentialitas, quam creature per ordinem ad realem existentiam dicunt, actu tota simul exprimitur, & quasi exhaustur atque comprehenditur à diuina cognitione.

346. Hæc eadem ratio illustratur exemplo. Etenim omnes partes motus dicunt essentiali successiōnem inter se, quarum una existente, non existunt reliquæ, cum tamen in potentia cognoscētis sint omnes simul obiectiuē existentes, quia omnes simul actu terminant notitiam cognoscētis: nec propter aliter cognoscuntur, atque ipsæ cognoscibiles sunt: quia nimis licet omnes actu simul terminant notitiam cognoscētis, è quod dum una pars actu terminat notitiam cognoscētis, omnes actu simul terminant, non tamen illæ representantur cum simultanea coexistētia in ordine ad esse, quod extra cognoscētēm habent, sed cum essentiali successione vnius partis post aliam: Quamvis hæc ipsa successio, quam partes ipse dicunt in esse reali, tota simul actu exprimatur & representetur notitia cognoscētis: Ad eum modum, quo in imagine actu simul & permanenter representatur auis volatus. Nec propterea dicetur falsa imago vel aliter representare auis volatum, quam representabilis est: cum proprium imaginis sive naturalis, ut est omnis cognitio respectu sui obiecti, sive artificialis sit, simul actu representare suum imaginatum, etiam si imaginatum ipsum sit successuum & potentiale, cum ipsa successio & potentialitas actu simul & permanenter debeat per imaginem, & in imagine representari.

347. Ex dictis infertur, scientiam diuinam de creaturis possibiliibus, futurisque cognitionibus, atque continui diuisiōnibus, non modò esse categorematicè infinitam subiectiū, secundum esse, quod habet in Deo, quatenus cognitione diuina est; sed etiam obiectiuē, secundum terminos & obiecta, quæ intentionaliter exprimit, quatenus species expressa & verbum creaturarum est. Ratio, quia non solum est actu tota simul absque termino perfectionis intensiū, sed etiam est actu tota

tota simul absque termino perfectionis extensiæ, cùm actu simul repræsentet infinita obiecta absque termino, contra nonnullos, qui argumento pressi recurrent ad infinitatē subiectiuam scientiæ diuinæ, concedentes eam esse infinitam categorematicè subiectiæ, negantes vero eam esse infinitatē categorematicè obiectiæ; et quod, inquit, obiectum non est nisi syncategorematicè infinitum. Verum hi non distinguunt obiectum secundum se, & in ordine ad realem existentiam, & prout exprimitur ac representatur in scientia diuina. Esto igitur obiectum secundum se, & per ordinem ad existentiam realem sit infinitum syncategorematicè, et quod secundum existentiam realem nunquam obiectorum multitudino potest esse tota actu extra suas causas, vt tota actu simul est in scientia diuina, ac propterea, ut representatur in scientia diuina, est infinita categorematicè. Quin reæ contra Adversarios retorqueri potest argumentum; qui vltro concedunt, si multitudo creaturarum possibilium, aut futurorum cogitationum, vel diuisionum continui, quas Deus per suam scientiam exprimit, ponetur actu simul tota extra suas causas, illam fore infinitam categorematicè; quia esset actu tota simul absque termino & potentialitate ad vltiorem terminum. Cur enim pari modo illam non concedunt infinitam categorematicè, prout actu tota simul absque termino & potentialitate ad vltiorem existentiam obiectiuam representatur in scientia diuina?

Durandus.

348. Ex his abundè patet ad fundamentum Durandi, eiusque asseclarum. Sicut ad illud, ad quod idem Durandus, ut argumenti vim effugiat, recurrat, scilicet Deum non cognoscere infinitam multitudinem creaturarum ut quoddam totum illud comprehendens, cùm hoc possibile non sit, sed per partes, in quantum, inquit, intelligitur, quod quacunque parte accepta remanet potentia ad vltiorem aequipandam. Concludit igitur, quod Deum intelligere infinitum sine termino, non sit, quod intra se claudat quicquid est possibile illius rei, sed quia intelligit aliquid, quod potest vltius & vltius procedere. Contra hanc Durandi fugam est, quia nihil possibile, aut futurum remanet, quod diuina cognitione comprehensum non sit, ac proinde non tantum Deus infinitum cognoscit per partes, secundum quas vltius & vltius existere potest, sed secundum se totum, cùm nihil, quod possibile est maneat à Deo incomprehensum: Ac proinde licet possibile non sit, ut infinitum existat totum in se esse reali possibile tamen est, ut existat totum secundum esse intentionale in diuina cognitione expressum & representatum. Idque brevioribus verbis expressus Augustinus 12. de Civitate cap. 18. supra citato. Si quicquid, inquit, scientia comprehenditur, scientis comprehensione finitur: profecto & omnis infinitas quoddam ineffabili modo Deo finita est, quia scientia eius ipsi incomprehensibilis non est. Maluit igitur Augustinus concedere,

omne infinitum comprehensione Dei quodammodo finiri, quam negare, quod negat Durandus, totum infinitum concludi intra cognitionem Dei.

Aristoteles.

349. Obiectes 1. Si Deus videret diuisiones continui infinitas categorematicè, videret continuum in omnem sui partem diuisum, quod est impossibile, ut ex Philosophia cum Aristotele, & communis Philosophorum Theologorumq; consensu suppono. Sequela probatur: quia si videret infinitas categorematicè diuisiones, videret omnes continui partes diuisa, alioqui si non videret omnes continui partes diuisa, non videret omnes diuisiones possibilis, quod de scientia diuina, quæ distingue exigit quicquid est possibile, ne fas est suspicari.

350. Resp. negando sequelam, eiusq; probationem. Cæterum negandum est, Deum non videre omnes possibilis continui diuisiones. Nec inde propterea sequitur, videre omnes continui partes diuisa, quia cùm hoc possibile non sit, à Deo visibile non est. Sunt igitur in diuina mente omnes diuisiones continui categorematicè infinitæ absque termino, in qua tamen infinita multitudo nullam videt assignabilem partem in alias non diuisibiles: proinde nullam videt continui partem in omnem suis partem diuisa, sed semper in alias & alias diuisibiles. Nec propterea non videt omnes possibilis continui diuisiones, sed tantum sequitur, videre omnes absq; vltima. Quod etiæ de cogitationibus æterni futuri debent omnes concedere. Nam eas omnes actu simul cognoscit Deus scientia visionis, cùm tamen impossibile sit, ut omnes actu habituæ sint existentiam, ut de eis aliquando dici possit, quod omnes habuerint existentiam, sicut dici potest de eisdem in mente diuina expressis, quod omnes habeant existentiam intentionalem.

351. Dices. Si non omnes habituæ sunt existentiam, ergo non omnes sunt futuræ, nā etenim sunt futuræ, quatenus aliquando habituæ sunt existentiam. Resp. negando consequentiam: nam eo modo habituæ sunt existentiam: omnes, quo futuræ sunt omnes: Sunt autem futuræ omnes sine termino: ergo habituæ sunt existentiam omnes sine termino: proinde nūquā de eis verificari poterit, quod habuerint existentiam omnes: nam hoc ipso esset dicere, quod nō remanerent aliae & aliae extituras. Ad probationem autem consequentia. Resp. ad hoc ut dicantur omnes futuræ, sat esse, ut nulla sit assignabilis, quæ non sit existentiam habituæ. Vcl melius, & in idem recidit: etenim sunt futuræ omnes, quatenus habituæ sunt existentiam sine termino, quod est in existendo nunquam perueniri posse ad ultimam, proinde nunquam dici posse extituras omnes.

352. Obiectes 2. Si Deus scientia simplicis intelligentiæ cognoscit creaturas possibilis categorematicè infinitas: ergo posset eas omnes producere: ergo posset producere omne producibile. Posterior consequentia patet, quia si potest producere

Augustin.

ducere omnes quas cognoscit; ergo producere potest omne producibile, cum non sit producibile, nisi quod Deus cognoscit, cū Deus sit agens productius per intellectum: Igitur si potest producere quicquid cognoscit, poterit producere quicquid est producibile. Prior verò consequentia probatur: quia nulla assignari potest implicantia de infinito produc^{to}, quae assignari non possit de infinito cognito. Porrò duplex potissima implicantia de infinito produc^{to} assignatur; Altera, quia sequeretur, infinitum productum habere terminum, quod est contra naturam infiniti categorematici, quod termino caret: Altera, quia exahuriretur tam diuina essentia in exemplis alijs & alijs creaturis perfectioribus & perfectioribus in infinitum, quam diuina potentia in producendis nouis & nouis sine termino creaturis. Vtraque implicantia reperitur in infinito à Deo cognito. Nam & de illo dici potest, quod terminum habeat, ultra quem non sint aliæ & aliæ creaturæ possibles, & quod per illud cognoscatur diuina virtus tam in exemplando, quam in producendo adequata & exhausta à tota multitudine creaturarum possibilium.

353. Hoc argumento triumphant qui putant, possibile esse infinitum categorematicū extra Deum, imò & totum producibile: cū non sit maior ratio de toto producibili in diuina mente expresso, atque à parte rei produc^{to}. Verū, quoniam hęc opinio de possibilitate infiniti extra Deum mihi semper in Philosophia displacebat, ut fuse ad tertium librum Physicorum probauī, conandum nobis est, aliquam discriminis rationem afferre, cur illud in mente diuina non impliceat, impliceat autem re ipsa.

354. Et primò hoc constat à posteriori, quę ratio sufficere deberet, si aliam à priori non haberemus. Constat enim multa esse categorematicè infinita in mente diuina, quae re ipsa nequeunt nisi syncategorematicè esse infinita: patet tam de diuisionibus continui, quam de cognitionibus aeternū futuris. Etenim tam diuisiones continui, quam cognitiones aeternū futuræ sunt in mente diuina categorematicè infinitæ. Cum tamen nec illæ, nec istæ esse possint re ipsa categorematicè infinitæ. Igitur à posteriori constat, aliquam implicantium esse in infinito categorematico extra Deum produc^{to}, quae non est in eodem in diuina mente expresso. Maior fuse probata est suprà. Minorem euidenter ostendo. Implicat, re ipsa ponit omnes diuisiones continui, omnesque cognitiones aeternū futuras à parte rei existentes: ergo implicat tam diuisiones continui, quam cognitiones aeternū futuras re ipsa posse esse categorematicè infinitas, cū tamen non impliceat easdem in mente diuina esse categorematicè infinitas. Antecedens demonstro: Nam si re ipsa ponentur omnes diuisiones continui, ponentur omnes partes continui re ipsa diuise, quod implicat, ut ex communi Philosophorum Theologorum quę consensu sup-

pono. Item si ponentur omnes cogitationes aeternū futuræ à parte rei existentes, valeret aliquando dicere, ultra illas non esse alias futuras, cū iam supponerentur exitisse omnes. Sicut quia in esse obiectiu & intentionali cogitationes aeternū futuræ existunt omnes in mente diuina, valet de illis dicere, ultra eas non esse alias assignabiles, ut cognoscibiles ab intellectu diuino. Consequens autem implicat, nam hinc sequeretur, infinitum syncategorematicum, cuiusmodi sunt cogitationes aeternū futuræ, aliquando totum in actu poni, totumque pertransiri. Consequentia primi Enthymematis probatur: nam si nec omnes continui diuisiones poni possunt à parte rei, nec omnes cogitationes aeternū futuræ re ipsa existentes, sequitur, quod tam diuisiones, quae remanent ponendæ, quam cogitationes, quae remanent future, sint infinitæ, quę verò sunt positæ, finitæ, cū hoc sit de quidditate infiniti syncategorematici, ut semper actu habeat finita, potentia verò infinita.

355. Nec dici potest, iam quę actu ponuntur, quam quę potentiam restant ponenda, esse infinita: quoniam hinc manifeste sequeretur, infinitum in actu positum claudi terminis, prima nempe cognitione, quae incepit & ultima, qua terminatur infinitum cognitionum re ipsa existentium, cum Deus distinguat cognitiones re ipsa existentes à non existentibus, sed extitris: cumque distinctissime videat primam cognitionem, quę immediate sequitur post omnes praecedentes re ipsa extra causas actu positas, clarissime videt illam ut terminum omnium praecedentium cognitionum, quę exiterunt, proinde omnes illas videt actu causas inter duas cognitiones ordine sibi succedentes, nempe inter primam, quę primò incepit, & ultimam, quę immediate sequitur post omnes praecedentes re ipsa extra causas actu positas. Neque hic recurri potest ad cognitionem indeterminatam, quia omnes & singulæ sunt determinatae naturæ & entitatis, omnesque sunt clause primā & ultimā. Parigitur ratione poterunt creature possibles secundum esse obiectivū & intentionale in mente diuina esse infinitæ syncategorematicè, tamen nequeant esse infinitæ categorematicè extra Deum secundum esse reale subiectivum.

356. Secundò probatur hoc ipsum discrimen à priori. Quoniam in esse possibili creature sumi possunt omnes, nequeunt autem sumi omnes in esse existentię actualis: ergo in esse possibili possunt esse infinitæ, nequeunt autem esse infinitæ in esse existentię actualis. Maior patet: quoniam in esse possibili omnes creature nullā omnino exclusa comprehenduntur intra potentiam & cognitionem diuinam. Minor probatur, quoniam in esse actualis existentię non tot poni possunt, quin plures & plures absque termino: nam quacunque multitudine creaturarum, vel quacunque creatura perfectissima producta, semper producibilis sunt aut plures & plures aut perfectiores & perfectiores absque termino.

Nam

Nam quacunque multitudine creaturarum, ut quavis perfectissima creatura producta, semper remanent in Deo infiniti alij modi ac perfectiones, quibus participabilis est à creaturis, cùm impossibile sit, infinitam virtutem Dei exauriri à quavis creatura, vel multitudine creaturarum, cùm semper inter creaturas participantes & Deum participabilem mediet infinita distantia. Consequentia verò probatur: quoniam vel infinitum includit quidquid intra illud genus supponitur possibile, quod cùm totum in actu poni non possit, neque infinitum in actu poni potest: vel saltem sequitur, non posse in actu poni totum id, quod possibile simpliciter est contra eos, qui contendunt posse Deum producere totum producibile. Confirmatur: nam possunt cogitationes æternū futuræ in esse futuritionis sumi omnes, non possunt autem sumi omnes in esse actualis existentiæ: sicut & partes continui in ratione diuisibilitatis sumi possunt omnes, non autem in ratione actualis divisionis: ergo & creaturæ in esse possibili sumi possunt omnes, etiam in esse actualis existentiæ nequeant sumi omnes.

357. Sed contra hunc nostrum discursus est Aduersariorum Achilles. Nam ideo nequeunt omnes creaturæ possibles poni in actu existentiæ, quia quacunque multitudine creaturarum actu posita, semper restant aliae & aliae à diuina essentia exemplabiles ac participabiles. Atqui hæc eadem implicantia reperitur in creaturis in statu possibilis. Nam etiam omnes creaturæ in statu possibilis infinitè distant à Deo, inter quem & creaturas omnes possibles mediat infinita perfectio, secundum quam Deus semper est magis & magis participabilis. Ergo neutrobiq; sumi possunt omnes, vel certè si sumi possunt omnes in statu possibilis, sumi etiam poterunt omnes in statu actualis existentiæ.

358. Huius argumentationis neganda est Minor. Ad cuius probationem distinguendum est Antecedens. Omnes creaturæ in statu possibilis infinitè distant à Deo vel per aliquam certam & determinatam creaturam omnium perfectissimam, vel per aliquam determinatam multitudinem creaturarum, & nego: infinitè distant à Deo per species perfectiores & perfectiores in infinitum absque aliqua ultima ac suprema, perque numerosiorem & numerosiorem multitudinem creaturarum absque termino, & concedo. Qao sit, vt Deus nec in tota multitudine creaturum possibilium videat vnam omnium perfectissimam, nec vnam tantum multitudinem, absque alia & alia sine termino: cùm nec illa, nec ista sit in multitudine possibilium. Quemadmodum in tota multitudine partium continui nec videt vnam omnium minimam, nec aliquam multitudinem ita numerosam, vt non videat aliam & aliam numerosiorem; cùm nec illa, nec ista possibilis sit. At eo ip-

so, quod omnes creaturæ ponerentur in actu existentiæ, determinarentur vel ad vnam omnium perfectissimam, vel ad tantam multitudinem, qua numerosior dari non posset: proinde adæquaretur infinita virtus ac perfectio exemplabilis ac participabilis Dei, quemadmodum hoc ipso, quod omnes partes continui ponerentur in actu diuisionis, determinarentur & ad vnam omnium minimam, & ad certam multitudinem, qua numerosior dari non posset: proinde adæquaretur infinita diuisibilitas continui: quod implicat cùm infinita diuisibilitas continui sit inexhaustibilis. At non minus est inexhaustibilis infinita perfectio Dei.

359. Sed adhuc vrget Aduersarius. Etiam inter Deum & totam multitudinem creaturarum possibilium mediat infinita perfectio, quæ adhuc participabilis est à creaturis: ergo neque creaturæ in statu possibilis sunt tot, quin plures esse possint. Resp. creaturas in statu possibilis non videri à Deo cum tota sua potentialitate expleta, quam dicunt ad realem existentiam, sed semper eas videri cum potentialitate ad illam, cùm talis potentialitas sit illis essentialis: ac proinde creaturas nunquam videri cum determinata distantia ex parte ipsarum à Deo, cùm hæc possibilis non sit, eo ipso quod possibilis non est ultima creatura omnium perfectissima, vel multitud omnium numerotissima. In statu vero actualis existentiæ, cùm tota potentialitas ad existendum tollatur per ipsam actualē existentiam, non possunt amplius videri cum potentialitate ad ulteriorem perfectiōnem diuinam participandam, ac proinde cum indeterminata distantia ex parte ipsarum à Deo; sed cum expleta actualitate, ac proinde cum determinata distantia ex parte ipsarum à Deo.

160. Illustratur exemplo continui, cuius quacunq; partes videntur in statu possibilis diuisionis, videntur cum essentiali potentialitate ad ulteriores & ulteriores diuisiones possibiles, & nunquam cum tota potentialitate expleta ad omnes partes diuisibiles: in statu vero actualis diuisionis quæcunque partes videntur, videntur cum potentialitate expleta ad diuisionem.

361. Neque hinc sequitur, quod creaturæ secundum esse intentionale & obiectivum in mente diuina non sint actu omnes, atque adeo infinita categoriematice, vt suprà probatum est: quia licet per ordinem ad existentiam realem nunquam videantur actu omnes, eò quod impossibile sit, vt per ordinem ad existentiam realem sint actu existentes omnes: sicut impossibile est, vt vel partes continui sint diuisæ omnes, vel cogitationes æternū futuræ sint actu existentes omnes: sunt tamen in mente diuina omnes, quia nulla est, quæ actu non terminet cognitionem diuinam, totaque illa potentialitas, quam creaturæ

dicunt ad propriam existentiam realem, autem exprimitur & representatur in scientia diuina.

362. At obiciunt alij contendentes possibilem esse creaturam omnium perfectissimam, nec non creaturam omnium imperfectissimam, qua nec illa perfectior, nec ista imperfectior dari possit, hoc parado. Non omnes creature, quae sunt in tota collectione possibilium exceduntur a creaturis: ergo necesse est, ut sit aliqua, quae non excedatur: hæc ergo erit omnium perfectissima. Vtraque consequentia supponitur evidens. Antecedens probant: quoniam implicat, ut omnes creature excedantur a creaturis, daretur enim in ea collectione mutuus excessus secundum perfectionem, qui repugnat.

363. Confirmant primò. Implicat omnes creature produci a creaturis, nisi detur mutua producio: ergo implicat, ut omnes creature excedantur a creaturis, nisi detur mutua excessus inter eas. Ergo sicut ne detur mutua producio inter creature, necessariò deueniendum est ad unum primum Ens omnium perfectissimum, a quo improducto producantur omnes: ita ne detur mutua excessus inter creature, necessariò deueniendum est ad unam, quæ ita reliquias excedat, ut ipsa a nulla excedatur. Vtraque consequentia probatur, nam evidenter repugnat mutua excessus secundum perfectionem, quam mutua causalitas, cum mutua excessus evidenter infeatur contradictionia: nam excedens dicit habere maiorem perfectionem excesso; & excessum minorem excedente: ergo si idem excederet & excederetur, idem haberet maiorem perfectionem, qua excelleret, & non haberet maiorem perfectionem, qua excederetur.

364. Confirmant secundò. In tota collectione specierum possibilium ab homine inclusiū non omnes species exceduntur: ergo aliqua est quæ non exceditur: ergo illa erit omnium maxima & suprema. Antecedens probatur: nam si omnes excederentur, sequeretur plures fore excessas excedentibus, & simul non plures fore excessas excedentibus, quæ sunt manifestè contradictionia. Sequelam probant: nam per te omnes species perfectiores homine exceduntur & excedunt: homo tantum exceditur & non excedit, cum homo tantum in ea collectione sit omnium infimus: ergo excessa sunt una amplius excedentibus. Rursus sequitur, non esse plures: quia quilibet species excessa debet habere excedentem, a qua immediatè excedatur: ergo ut omnes excedantur, tot debent esse excedentes, quot excessæ, & non plures: ergo sunt tot & non sunt tot.

365. Confirmant tertiod. In tota collectione creaturarum possibilium est summa propinquitas secundum perfectionem cum Deo, quæ in creaturis esse potest: sed

hæc non reperitur in omnibus, nec in duabus aut tribus speciebus, cum omnes species sint inæqualis perfectionis; ergo in una. Datur ergo una secundum perfectionem Deo summè propinquia. Maior pater: quia supra totam collectionem non est possibilis creatura Deo propinquior. Minor eluet. Consequentia probatur, quia si hæc summa propinquitas non reperitur in omnibus, neque in duabus vel tribus: ergo necessariò erit in una.

366. Confirmant quartò. Deus cognoscit omnes creature perfectiores hominem, quæ illum excedunt: ergo vel in tota hac serie creaturatum excedentium & excessarum cognitio diuina sicut in aliqua, supra quam non progreditur ad aliam perfectiorum cognoscendam, cum tamen vere sit, quod de divina cognitione dici non potest: vel certè cognoscit unam, ultra quam non progreditur, & hæc est omnium perfectissima.

367. Confirmant quintò. Deus producere potest creaturem summè perfectam, quam potest. Producat, vel illa erit omnium perfectissima, & habetur intentum; vel non; & iam Deus poterit aliam perfectiorum producere, adeoque quam produxit, non fuit summè perfecta, quam producere poterat. Antecedens, ex quo reliqua evidenter deducuntur, supponitur tanquam propositio identica per se nota.

368. Verum hi Authores non aduerterunt, hæc eadem argumenta, quæ tanquam validissima tela contorquent contra negantes creaturem omnium perfectissimam, nec non omnium imperfectissimam, repellenda esse etiam ab ipsis tum in infinitate partium continui, quam cum communi sententia admittere debent, tum in infinitate cogitationum eternum futurorum. Nam sumo eandem formam argumentandi, quam ipsi adhibent ad probandum possibilem esse unam creaturam omnium perfectissimam, & aliam omnium imperfectissimam, eamque applico ad probandum possibilem esse unam cognitionem in tota collectione cogitationum eternum futurum secundum intentionem omnium maximam, unamque partem continuu in tota collectione divisionum possibilium omnium minimam. Suppono autem, quod Adversarij mihi non negabunt, posse Deum cum Beatorum, vel damnatorum intellectu producere cogitationes intensiores & intensiores per totam eternitatem futuras. Quo posito sic contra ipsos retorqueo argumentum.

369. Non omnes cogitationes, quæ sunt in tota collectione eternum futuras exceduntur secundum perfectionem intensiuam a cognitionibus eternum futuri: ergo necesse est, ut sit aliqua, quæ secundum perfectionem intensiuam non excedatur: ergo datur in tota collectione cogitationum eternum futurum una omnium intensissima. Antecedens constat ea-

dem

lem forma arguendi: quoniam implicat mutuus excessus secundum perfectionem intensiuam, non minus quam secundum perfectionem specificam. Pari modo applicari possunt reliqua argumenta.

370. Eadem argumentandi forma ostendo possibilem esse minimam partem continui, qua minor non sit dabilis, in tota collectione diuisionum possibilium, hoc pacto: Non omnes partes, quae sunt in tota collectione diuisionum possibilium in minoritate exceduntur a partibus: ergo necesse est esse aliquam, quae in minoritate non excedatur: ergo datur in tota collectione diuisionum continui una omnium minima, qua minor dati non potest. Antecedens constat eadem arguendi forma, quoniam implicat mutuus excessus secundum minoritatem, non minus quam secundum intensiōnem & specificam perfectionem.

371. Non video, quid ad hoc respondere possit Aduersarij, nisi admittendo & in tota collectione cogitationum æternū futuratum unam quoad intensiōnem omnium perfectissimam, & in tota collectione partium diuisibilium unam quoad minoritatem omnium minimam, & simul negando, hinc vllum sequi absurdum. Nam si quod esset, illud esset, infinitum clauderetur terminis, prima nēmpe & ultima cogitatione, prima & ultima parte continui. At qui hoc nullum est, cum hoc ipsum euidenter supponatur in Aduersariorum sententia, qui inter infinitam & supremam creaturam admittunt infinitam multitudinem creaturarum terminis clausam. Non enim putant, huiusmodi clausuram repugnare infinito, cuius essentiam in eo praecepsē collocant, ut ex uno termino ad alium successiōne perueniri non possit: quod recte saluati potest, etiam si terminis claudatur.

372. Sed contrā primō: quia videtur velex ipsis terminis notum, quod infinitum, qua infinitum, debeat carere fine. Quocirca ponitur in eius definitione, quam nec ipsi Aduersarij reijcere audent. Est enim infinitum, consensu omnium, quod fine caret. Per hoc enim discriminatur a finito. Nec minus repugnat infinito habere terminum, quam repugnat finito, carere termino. Secundo, quia magis videtur repugnare infinito, claudi terminis, quam successiōne pertransiri. Nam qui admittunt possibiles generationes & circulationes ab æterno, debent necessariō admittere, potuisse infinitum ut infinitum successiōne pertransiri, cum tamen ijdē admittere non audeant, huiusmodi generationes & circulationes ab æterno incepisse per aliquam primam. Tertiō, quia saltem tale infinitum esset numerando pertransibile à cognitione diuina. Etenim distincte cognoscit Deus per Aduersarios ultimam cognitionem omnium intensissi-

mam exceedere immediatē sequentem, & hanc excedere aliam immediatē sibi subsequentem, & sic non quidem successiōne, sed uno istu in instanti ab ultima omnium intensissima numerando peruenire ad primam omnium remississimam.

373. Quartō, quoniam peculiariis difficultas est, tam in cogitationibus æternū futuris assignari unam omnium intensissimam, quam in diuisione partium unam omnium minimam. Nam ex primo sequetur, finiti ac terminari cogitationes æternū futuras, cum tamen non finiatur nec terminetur æternitas ipsa à parte post, in qua futura sunt semper plures & plures cogitationes sine fine. Ex secundo, continuum diuidi in omnem sui partem. Primum ostendo: nam post ultimam cognitionem omnium intensissimam non esset futura alia, cum tamen nondum finita ac terminata esset æternitas, cum hęc finiri ac terminari non possit, sed semper ulterius & ulterius sine fine ac termino protenditur, cui hoc ipso, quod assignaretur finis ac terminus, non esset æternitas, sed tempus. Antecedens constat: nam si post ultimam futura est alia; ergo ultima non fuit ultima.

374. Confirmatur: nam Deus per Aduersarios distincte discernit, ultimam cognitionem determinato excessu superare immediatē sibi subsequentem. Interrogo, an excessū finito, an infinito? Non infinito, alioqui ceterē subsequentes usque ad primam essent finitæ numero contra Aduersarios: quia cum omnes subsequentes versus primam progradientur secundum partes proportionales minores & minores in intensiōne, si immediatē sequens ultimam, haber finitos gradus intensiōnis, cum etiam prima supponatur habere finitos gradus determinatos intensiōnis, non poterunt omnes post ultimam esse numero infinitæ, alioqui deberet prima habere minimam intensiōnem, qui minor dari non posset, quod implicat. Non excessū finito. Nam eadem interrogatio fiet de subsequenti penultimam, deque alijs & alijs subsequentibus usque ad primam: an singulæ superiores excedant singulas inferiores excessu finito, vel infinito: si finito, omnes & singulæ includendo etiam primam, erunt infinitæ intensiōnis, contra suppositum. Si excessū infinito, assignetur talis cogitatio, & contra illam redibit idem argumentum, quod supra factum est, contra ultimam cognitionem.

375. At dices, omnes cogitationes, quæ inter tales assignabilem & ultimam intercedunt, esse numero infinitas. Sed contrā, tum quia hęc responsio admittit non solum clausuram in infinito quā infinito, sed etiam additionem & diminutionem, quod non minus repugnat, quam infinitum habere terminum. Nam hoc ipso, quod infinito sit additio, assignatur

terminus, cui sit additio: sicut hoc ipso, quod additur linea palmus, supponitur terminus, cui palmaris quantitas additur & hoc ipso quod à quantitate demitur palmus, assignatur terminus, qui soluta vniione cum priori palmo, remanet. Tum quia non omnes cogitationes aeternum faturae proportionaliter sele excederent secundum intentionem, contra suppositum. Siquidem daretur vna, quæ infinito excessu superaret immediata sibi subsequentem, cum tamen ipsa non excederetur à precedente excessu infinito, sed finito. Secundum demonstro, nam si posset minima pars continui assignari, qua minor assignabilis non esset, hoc ipso continuum esset in omnem sui partem diuisum, cum nulla pars minor restaret, in quam diuidi posset. Multa alia absurdula ex Aduersariorum sententia deducuntur, quæ nobis ad sacratoriæ Theologiaz mysteria explicanda properantibus deducere non vacat: quam industriam & studiosum laborem relinquimus solidioris Philosophiaz studiosis.

376. Ad argumentum igitur Aduersariorum: si propositio illa, in qua tota coram vis consistit, nempe: *Non omnes creature in tota collectione possibilium exceduntur à creaturis*, sumatur in sensu distributio, dicendum est, quod non omnes exceduntur, sed aliqua exceduntur aliquæ excedunt: exceduntur inferiores, à superioribus: excedunt superiores in inferiores. Si sumatur in sensu collectu: tunc negandum est, quod non omnes exceduntur, quia cum in tota collectione non detur vna suprema, quæ reliquias omnes excedat, dici non potest, quod non omnes excedantur: alioqui assignabilis esset vna, à qua reliquæ collectiuè sumptæ excederentur. Nec mirum, cum hoc sit de ratione infiniti carentis ultimo termino. Vnde idem argumentum fieri potest de tota collectione partium continui: nam omnes partes continui in tota collectione exceduntur in minoritate à partibus: Sicut igitur ad hoc argumentum tenemur omnes respondere: quod omnes quidem partes distributiæ sumptæ & exceduntur, & excedunt, quoniam distributiæ sumptæ habent & maiorem, à qua exceduntur, & minorem, quam excedunt: omnes tamen collectiuè acceptæ dicendæ sunt non excedi: quia collectiuè acceptæ non habent vnam, à qua reliquæ omnes excedantur. Ad probationem autem Antecedentis negatur sequela, eo quod mutuus ille excessus non est respectu eorundem, quo pacto implicat, sed respectu diuersorum: est enim excessus in creatura superiori respectu inferioris, & defectus in creatura inferiori respectu superioris.

377. Ad primam confirmationem negatur consequentia. Ratiō discriminis est: quoniam produci & dependere à primo ente improducto consequitur essentiam creature

vt sic, quod tolli nequit per rationem infiniti: quia sicut infinitum non tollit à creatura rationem creature, ita nec tollit, quin etiam sub infinite, & cum infinite produci ac dependere debeat à primo ente improducto. Creaturam vero excedere aliam creaturam, vel excedi ab alia creatura, est accidens illi adueniens per comparationem ad alias creaturas, quod separari potest, integra manente essentia creature. Cum igitur in infinita collectione creaturarum perfectiorum & perfectiorum nequeant omnes creature comparari ad unam omnium perfectissimam, quia talis creature in ea collectione non datur, non poterit in ea collectione dari excessus vnius creature supra reliquias omnes sub se contentas, adhuc perseverante in singulis & omnibus essentiæ creature; quæ tamen non maneret, si omnes non essent à primo ente productæ & dependentes. Ad probationem vero consequentiaz, concedo mutuum excessum & perfectione respectu eiusdem inferre contradictionia; nego autem illa inferre respectu diuersorum, vt constat tam de partibus continui, quæ de cogitationibus intensioribus & intensioribus aeternum futuris.

378. Ad secundam negatur antecedens. Ad cuius probationem, neganda est sequela, nempe in collectione infinita creaturarum & plures esse creature excessas excedentibus, & non plures esse creature excessas excedentibus, nam sumptæ distributiæ tot semper assignari possunt excessæ, quot excedentes: sumptæ vero collectiuè plures assignantur excessæ, quam excedentes, eo quod in tota collectione datur prima, quæ ab omnibus exceditur, non datur autem ultima, quæ reliquias omnes excedat. Sic in cogitationibus intensioribus & intensioribus aeternum futuris datur prima, quæ ab omnibus exceditur, & non datur ultima, quæ reliquias omnes excedat: & in partibus proportionalibus continui palmaris datur prima pars semi palmaris, quæ excedit reliquias omnes, nulla tamen datur ultima, quæ excedatur ab omnibus.

379. Ad tertiam, negatur Minor. Etenim summa illa propinquitas cum Deo non est in vna aliqua creature, sed in ipsa tota collectione creaturarum, supra quam licet non sit possibilis alia perfectior, cum in ea collectione comprehendantur omnes, quacumque tamen distributiæ sumpta semper dabilis est alia & alia perfectior. Sicut licet supra totam collectionem divisionum possibilium non detur alia diuisio, cum in ea includantur omnes, quilibet tamen distributiæ assignata assignabilis est alia & alia absque termino, & licet supra totam collectionem cogitationum aeternum futurarum non sit alia futura, quouis tamen data dabilis est alia & alia absque termino. Nec refert, quod

omnes

omnes creature sunt inæqualis perfectionis specificæ: nam etiam partes proportionale continui, & cogitationes intensiores & intensiores æternum futuræ sunt inæqualis quantitatis & intensioris: cum tamen neque in illis, neque in his assignabilis sit aliqua in tota collectione ultima.

380. Ad quartam, Resp. cognitionem diuinam nec sistere in aliqua creature, non progrediendo in alias, quæ supra illam sunt, si verè sunt, nec in tota collectione possibilium cognoscere unam omnium perfectissimam, sed sistere in tota collectione infinita, quam perfectim comprehendit absque ullo termino ultimo. Sicut in tota collectione divisionum possibilium continui non sistit in una aliqua parte infra quam non cognoscat alias minores, quæ sunt diuisibiles infra illam; non tamen in

illa sistit in aliqua omnium minima, cum ea non detur, sed sistit in tota collectione, illam perfectissimè comprehendendo absq; ultima. Idem dico de tota collectione cogitationum intensiorum & intensiorum æternum futurarum.

381. Ad quintam, negatur antecedens: Implicat enim, ut Deus producat creaturem, quam potest, omnium perfectissimam; quemadmodum ut producat partem continui, quam potest, omnium minimam: eò quod inexhaustibilis est infinita diuisibilitas continui: At non minus inexhaustibilis est infinita perfectio Dei. Quæres, quantum ergo poterit Deus producere, si non potest totum, quod potest: Resp. quantum libera ipsius voluntas determinauerit, cui in producendo, ad extra subordinatur diuina potentia.

DISPVTATIO XIII.

An, & quid sint ideæ in mente Diuina?

Plato. CONSTANS est Patrum, & Scholasticorum sententia, in Deo ideas esse, quod & gentiles Philosophi cognoverūt, ut constat de Platone, quæ ut primum idearum intentorem refert August. l. 83, quæstionum, quæstio-
Augustin. ne 46. quamvis ipse alijs ante Platonem, eas notas fuisse ibidem potet. Huius veritatis duplex est ratio, altera ex parte effectus producibilis; altera ex parte Dei producentis. Prior est, quia quidquid perfectionis est in effectu, id totum in causa, à qua effectus suum esse participat, preexistere debet; at qui omnis effectus, creatus non solum participat esse naturæ, qua constat, sed etiam artis, quam imitando exprimit; igitur in Deo non solum presupponendum est principium effectuum, quo esse naturæ rebus communicet; sed etiam esse artefactivum, quo esse artis iisdem impertiat. Maior patet; quia cum totum esse effectus, deriuetur à causa, nihil poterit esse in effectu, quod non præfuerit in causa. Minor apparet in hac ordinatissima mundi machina, in qua non modò eluet esse naturæ, quo vnaquæque res in suo esse constituitur; sed etiam esse artis, quæ cuncta crea-
ta diuersissimæ quamvis naturæ, mira tamen connexione & ordine inter se cohærentia, mirabilem illam diuinæ mentis architecturam imitando exprimunt. Vnde familiare est Patribus, ex huius viuensi or-

dine supremam illam arguere mentem, quæ infallibili suâ sapientiâ & arte omnia disponit ac dirigit; cum non nisi à sapiente ordo esse possit: & sapiens, auctore Augustino loco præcitat, nemo esse possit, nisi ideis intellectis.

2. Posterior ratio ex parte Dei producentis est; quia cum Deus in producendo sit infinitus, nec certa limitetur virtute ad determinatos effectus producendos, sed producere possit plures, & plures, perfectiores & perfectiores, in infinitum, ut certos quosdam determinatè producat, oportet, ut liberâ suâ voluntate illos determinet, applicando infinitam suam potentiam ad hos potius, quam ad alios producendos: nequit autem voluntas potentiam ad determinatos effectus liberè applicare, nisi illos præcognoscet, cum non possit in incognitum ferri: igitur presupponenda est in Deo notitia effectuum producendorum: at qui hæc notitia in Deo habet rationem ideæ. Dantur igitur ideæ in Deo. Hoc ergo ut certo posito, grauis controversia inter Scholasticos est, quid formaliter importet idea in Deo.

3. PRIMA sententia docet, ideas in Deo esse ipsasmet creature, secundum esse creatum in Diuina mente obiectivè existentes, secundum illud idem esse, quod habituræ sunt in se ipsis in propria natura existentes. Est Ochami in 1. distinc. 35.